

Valsts darba inspekcija

**Ziņojums Starptautiskajai Darba organizācijai par Valsts
darba inspekcijas 2016. gada darbības rezultātiem**

RĪGA
2017

Ievads

1993. gada 4. maijā Latvijā tika atjaunots 1939. gada likums „Par Valsts darba inspekciju”, kas kļuva par tiesisko pamatu Valsts darba inspekcijas (Darba inspekcija) darbības atjaunošanai un vienotas valsts kontroles un uzraudzības sistēmas izveidošanai darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā. 2001. gada 13. decembrī tika pieņemts un 2002. gada 1. janvārī stājās spēkā Valsts darba inspekcijas likums, kas noteica Darba inspekcijas juridisko statusu, funkciju un uzdevumus līdz 2008. gada 10. jūlijam, kad spēkā stājās 2008. gada 19. jūnijā pieņemtais Valsts darba inspekcijas likums, kas pašlaik nosaka Darba inspekcijas tiesisko statusu, funkciju, uzdevumus un darbības kārtību.

Darba inspekcija ir labklājības ministra pārraudzībā esoša tiešās valsts pārvaldes iestāde. Darba inspekcijas uzraudzībai un kontrolei ir pakļauti darba devēji, komersanti, to pilnvarotas personas un uzņēmumi, būvobjekti, tajā skaitā privātpersonai piederošie būvobjekti būvdarbu laikā, kā arī darba vietas un darba aprīkojums.

Darba inspekcijas galvenā funkcija ir nodrošināt efektīvu valsts politikas īstenošanu, uzraudzību un kontroli darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā.

Darba inspekcija ir noteikusi divus galvenos darbības virzienus:

1. Darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomas efektīva inspicēšana un kontrole;
2. Sniegtie pakalpojumi klientiem, t.sk., sabiedrības informēšana par aktuāliem darba tiesību un darba aizsardzības jautājumiem.

Darba inspekcijas galvenie mērķi 2016. gadā bija:

1. pilnveidot inspicēšanas un kontroles procesu;
2. uzlabot darbinieku zināšanas un darba apstākļus;
3. pilnveidot sniegto pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, kā arī komunikāciju ar sabiedrību.

Darba inspekcijas darbības plānošanas pamatā ir prioritāšu princips. Prioritātes tiek noteiktas, balstoties uz aktuālās situācijas analīzi darba tiesību un darba aizsardzības jomā, kā arī, ņemot vērā Eiropas Savienības (ES) politikas plānošanas dokumentus (ES stratēģisko satvaru darba drošībā un veselības aizsardzībā no 2014. līdz 2020. gadam; Vecāko darba inspektoru komitejas (SLIC) darbības programmu), nacionālos politikas plānošanas dokumentus (Darba aizsardzības jomas attīstības pamatnostādnes 2016. – 2020. gadam, Darba aizsardzības jomas attīstības plānu 2016. – 2018. gadam, Nacionālo attīstības plānu) un Darba inspekcijas rīcībā esošos resursus.

2016. gadā par Darba inspekcijas prioritātēm tika noteiktas:

- √ neregistrētās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana, veicot apsekojumus uzņēmumos, kuru saimnieciskajā darbībā ir paaugstināts neregistrētās nodarbinātības risks;
- √ letālo nelaiemes gadījumu darbā un to nelaiemes gadījumu darbā, kuru rezultātā cietušajam radušies smagi veselības traucējumi, skaita samazināšana, organizējot tematiskās pārbaudes darba aizsardzībā.

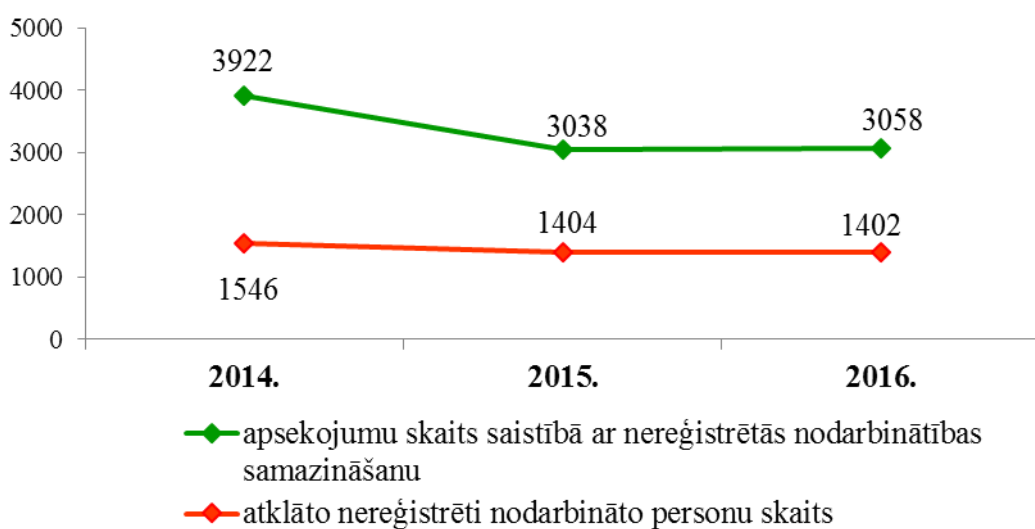
Prioritāšu ietvaros tika realizētas šādas aktivitātes:

1. veikti apsekojumi uzņēmumos, kuru saimnieciskajā darbībā ir paaugstināts neregistrētās nodarbinātības risks;
2. organizēti preventīvie apsekojumi darba aizsardzībā, tajā skaitā tematiskās pārbaudes:
  - 2.1. kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos;
  - 2.2. būvniecības uzņēmumos;
  - 2.3. valsts un pašvaldību iestādēs;
  - 2.4. dažādu nozaru uzņēmumos par ķīmisko vielu un maisījumu marķēšanu, uzglabāšanu un drošības datu lapu lietošanu;
  - 2.5. organizēta Eiropas informatīvā kampaņa „Drošs un veselīgs darbs jebkurā vecumā”.

1. Darba inspekcijas 2016. gada prioritāšu īstenošana

1.1. Nereģistrētās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana ir Darba inspekcijas prioritāte, kuras mērķis ir, padarot iespējami efektīvāku kontroles mehānismu, samazināt neregistrētās nodarbinātības apjomu Latvijā, līdz ar to samazinot arī negodīgas konkurences iespējamību, kā arī informēt sabiedrību par neregistrētās nodarbinātības negatīvajām sekām u.c.

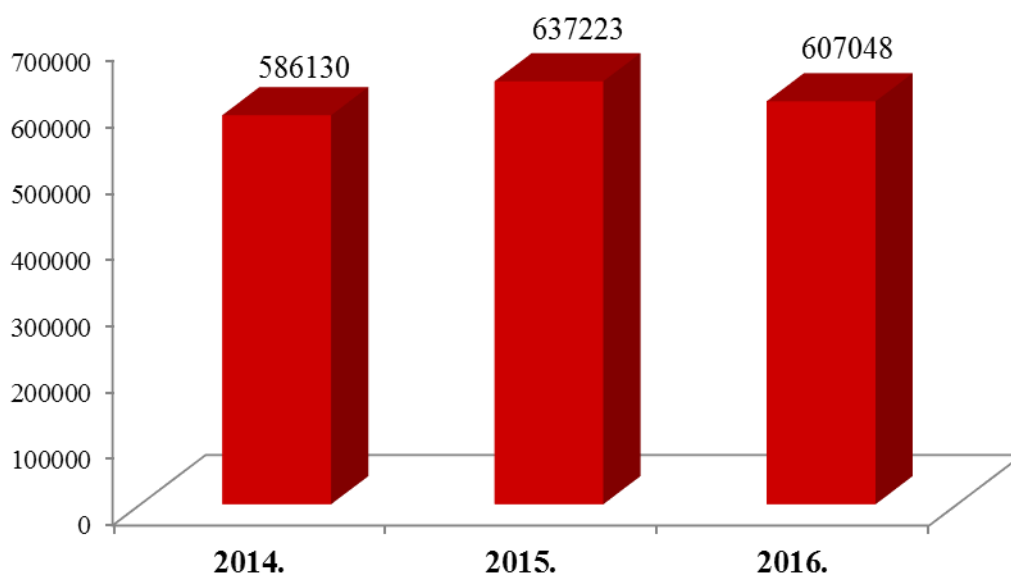
2016. gadā Darba inspekcija veica 3 058 apsekojumus saistībā ar neregistrētās nodarbinātības samazināšanu, no tiem 28 % apsekojumu bija rezultatīvi. Tas nozīmē, ka nedaudz vairāk kā katrā ceturtnajā apsekojumā tika konstatētas personas, ar kurām nebija noslēgti rakstveida darba līgumi un/vai kuras darba devējs nebija deklarējis Valsts ieņēmumu dienestā (VID) kā darba ņēmējus. Augsta neregistrētās nodarbinātības riska uzņēmumos tika veikti 418 atkārtoti apsekojumi, kas veido 14 % no visiem veiktajiem apsekojumiem saistībā ar neregistrētās nodarbinātības samazināšanu (skat. 1. grafiku).

1. grafiks: Uzņēmumu apsekojumu skaita un atklāto neregistrēti nodarbināto personu skaita dinamika (2014. – 2016.)

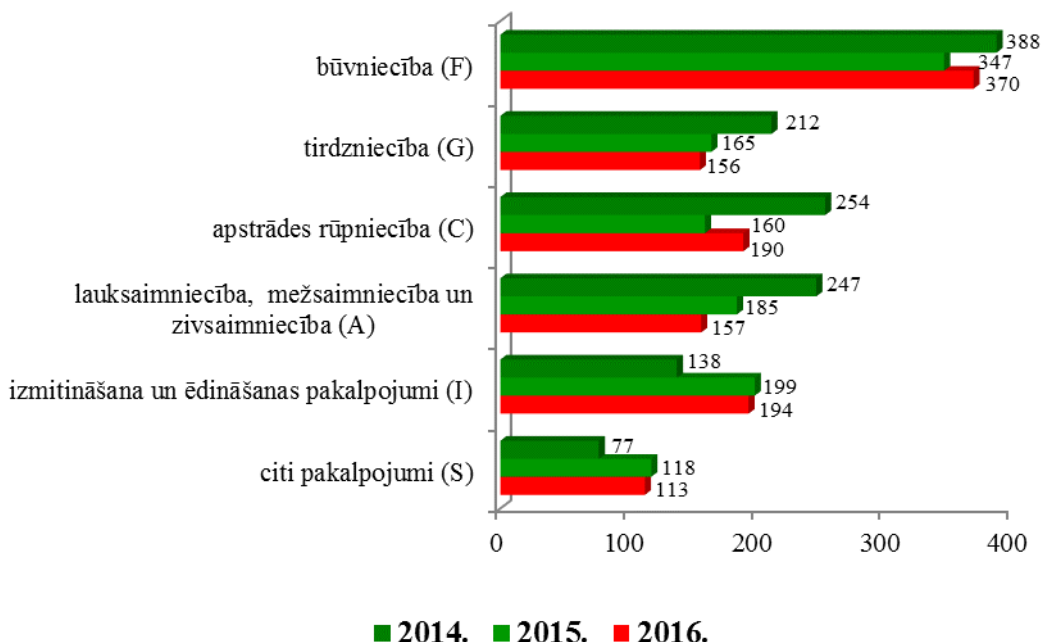
2016. gadā tika konstatētas 1 402 neregistrēti nodarbinātas personas, no tām 897 personas bez rakstveidā noslēgta darba līguma un bez deklarēšanas VID; 351 persona ar rakstveidā noslēgtu darba līgumu, bet bez deklarēšanas VID un 154 personas bez rakstveidā noslēgta darba līguma, bet deklarētas VID.

Konstatējot nodarbināšanu bez rakstveidā noslēgta darba līguma un/vai deklarēšanas VID, saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normām Darba inspekcijas amatpersonas 2016. gadā piemēroja 855 administratīvos sodus par kopējo summu 607 048 eiro (skat. 2. grafiku).

2. grafiks: Par neregistrētu nodarbināšanu piemēroto naudas sodu summas (eiro) dinamika (2014. - 2016.)

Analizējot atklātos neregistrētās nodarbinātības gadījumus konkrētās tautsaimniecības nozarēs, jāsecina, ka vislielākais neregistrēti nodarbinātu personu skaits joprojām tiek konstatēts būvniecības nozarē. Atklāto neregistrēti nodarbināto personu skaits būvniecībā 2016. gadā veido 26 % no kopējā Darba inspekcijas konstatēto neregistrēti nodarbināto skaita (skat. 3. grafiku).

3. grafiks: Neregistrēti nodarbināto personu skaita dinamika tautsaimniecības nozarēs (2014. – 2016.)

Analizējot neregistrētās nodarbinātības statistiku dinamikā, konstatējama pozitīva tendence, proti, pēdējos trīs gados neregistrētā nodarbinātība, tās klasiskajā izpratnē, mazinās. Tas liecina, ka

arvien vairāk uzņēmumos, kas līdz šim darbojušies “ēnu ekonomikā”, darba tiesiskās attiecības pilnībā vai daļēji sāk noformēt atbilstoši normatīvo aktu regulējumam. Vienlaikus tas liecina arī par to, ka Darba inspekcijai savs darbs jāturpina, pievēršot uzmanību jaunām nodarbinātības formām (personu nodarbināšanai nepilnu darba laiku, pašnodarbinātām personām, pakalpojumu sniedzējiem u.c.).

Darba inspekcija efektīvi sadarbojas ar VID, Valsts un Pašvaldības policiju, kuru pārsūtītie pārbauzu materiāli un sagatavotie administratīvie protokoli tiek izmantoti neregistrētās nodarbinātības pierādīšanā. Tiek veiktas kopīgas pārbaudes arī ar Valsts Robežsardzi.

2016. gadā Darba inspekcija turpināja darbu finanšu ministra izveidotajā Ēnu ekonomikas apkaršanas padomē. Darba inspekcija izteica priekšlikumus un atbalstīja “Valsts iestāžu darba plānu ēnu ekonomikas ierobežošanai 2016. – 2020. gadam” projektu, kas 2016. gada 10. jūnijā tika apstiprināts Ministru prezidenta Ēnu ekonomikas apkaršanas padomes sēdē.

Darba inspekcijas amatpersonas tikās ar Valsts Policijas un apsardzes nozares pārstāvjiem un diskutēja par neregistrēto nodarbinātību apsardzes nozarē. Jāuzsver, ka diskusiju organizēšana, lai meklētu risinājumus apsardzes nozares līmenī saistībā ar neregistrētās nodarbinātības mazināšanu, ir Darba inspekcijas labā prakse jau vairākus gadus. Tikšanās notika arī ar Zemkopības ministrijas, VID, Pārtikas un veterinārā dienesta, kā arī lauksaimniecības nozares pārstāvjiem, un tās ietvaros tika diskutēts par neregistrēto nodarbinātību lauksaimniecībā.

Darba inspekcija aktīvi piedalās Eiropas Platformas neregistrētās nodarbinātības samazināšanai (Platforma) darbā. Darba inspekcijas direktors ir ievēlēts par vienu no Platformas priekšsēdētāja vietniekiem.

1.2. Visas Darba inspekcijas aktivitātes darba aizsardzības jomā tiešā vai netiešā veidā ir vērstas uz to, lai samazinātu letālo nelaiemes gadījumu un to nelaiemes gadījumu darbā, kuru rezultātā cietušajam radušies smagi veselības traucējumi, skaitu. 2016. gadā tika īstenotas četras tematiskās pārbaudes, kopā veicot 623 (104% no plānotā) uzņēmumu apsekojumus, ar mērķi:

- √ izvērtēt uzņēmumā esošo darba apstākļu atbilstību darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām;
- √ izvērtēt darba devēju faktisko darbību drošas darba vides izveidē, īpašu uzmanību pievēršot uzņēmumiem, kuros jau ir noticis nelaiemes gadījums darbā;
- √ aktualizēt darba devēju uzmanību darba aizsardzības jautājumiem;
- √ mazināt arodslimību un nelaiemes gadījumu darbā riskus;

Vienlaicīgi ar uzņēmumu apsekošanu tematisko pārbauzu laikā tika veikts arī plašs informēšanas darbs – preses relīzes, t.sk. sociālajos tīklos, tematiskās pārbaudes kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos un valsts un pašvaldību iestādēs ietvaros visiem minēto nozaru darba devējiem tika nosūtītas informatīvās vēstules par kopējo darba aizsardzības situāciju nozarē un pārbaudes mērķiem.

2016. gadā tika veikts 2 361 preventīvs apsekojums darba aizsardzībā (112 % no plānotā). Preventīvo apsekojumu darba aizsardzībā skaita palielinājums ir ļāvis novērtēt darba vidi un iniciēt tās sakārtošanu daudz vairāk uzņēmumos nekā līdz šim.

2016. gada 14. aprīlī tika atklāta ES sabiedrības informēšanas kampaņa par drošiem un veselīgiem darba apstākļiem „Drošs un veselīgs darbs jebkurā vecumā”, kas norisināsies divus gadus. Minētās kampaņas mērķis ir veicināt ilgtspējīgu darbu un veselīgu novecošanu jau pašā darba mūža sākumā un akcentēt preventīvu pasākumu nozīmi visa darba mūža garumā. 2016. gadā informatīvās kampaņas „Drošs un veselīgs darbs jebkurā vecumā” galvenais pasākums bija labās prakses konkurss darba aizsardzībā “Zelta ķivere”. Tā ietvaros tika meklēti uzņēmumi, kas īsteno pasākumus, lai saglabātu strādājošo darbaspējas un nodrošinātu darbiniekus ar viņu spējām atbilstošu darbu līdz sirmam vecumam. Labās prakses balva “Zelta ķivere” tika pasniegta nacionālajā darba aizsardzības konferencē „Un viņi strādāja ilgi un laimīgi”. Otrs kampaņas aktivitāšu virziens bija semināru organizēšana. Minētajos semināros (8) uzņēmumu pārstāvji stāstīja par savu labo praksi un pieredzi, darba vidē īstenojot pasākumus, kas vērsti uz darbinieku veselības saglabāšanu ilgtermiņā.

2016. gadā Darba inspekcija turpināja organizēt darba aizsardzības filmu pēcpusdienas. Darba aizsardzības filmu pēcpusdienu organizēšana ir oriģināla Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras Latvijas Kontaktpunkta ideja, kura kā atsevišķa Eiropas informatīvās kampaņas daļa tika īstenota jau kopš 2012. gada. Uz darba aizsardzības filmu pēcpusdienām tiek aicināti uzņēmumi, kuri ir paši izveidojuši vai adaptējuši latviešu valodā dažādas filmas par darba aizsardzības jautājumiem, dalīties savā pieredzē un parādīt filmas kinoteātrī citu uzņēmumu pārstāvjiem. Tāpat tika organizēti vairāki semināri reģionos par interaktīvo darba vides riska novērtēšanas rīku OiRA.

Jau 2014. gadā tika izmēģināts jaunas formas informatīvais pasākums – meistarklase. Meistarklases temats bija “Kā pateikt, lai darbinieks sadzird?”, un to Darba inspekcija īstenoja kopā ar Korporatīvās ilgtspējas un atbildības institūtu. Par meistarklasi bija ļoti liela interese, gan 2015., gan 2016. gadā tā tika atkārtota divas reizes.

2016.gada oktobrī Darba inspekcija iesāka Eiropas sociālā fonda projektu “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” īstenošanu, kura mērķis ir uzlabot darba drošību uzņēmumos, it sevišķi bīstamo nozaru uzņēmumos. Projekta īstenošana ilgtermiņā veicinās kvalitatīvu darbavietu veidošanu, kas savukārt ietekmēs nodarbināto dzīves kvalitātes paaugstināšanos un uzņēmuma ekonomiskā stāvokļa uzlabošanos. Lai panāktu darba drošības uzlabošanos, projektā tiks īstenotas darbības septiņos virzienos atbilstoši mērķa grupas vajadzībām. Galvenais projekta darbības virziens būs konsultatīvā atbalsta sniegšana uzņēmumiem. Projekta ietvaros uzņēmumi saņems konsultācijas par darba vides uzlabošanu uzņēmumos, atbalstu darba vides risku novērtēšanā, iespēju izmantot laboratoriskos mērījumus, piedalīties apmācībās utt. Pārējo darbības virzienu ietvaros tiks veikti pētījumi un īstenoti pilotprojekti, kā rezultātā tiks izstrādāti priekšlikumi nepieciešamajiem uzlabojumiem normatīvajā regulējumā, tiks pilnveidotas Darba inspekcijas profesionālās spējas, organizēti preventīvie un informatīvi izglītojošie pasākumi.

2. Likumi un lēmumi, kas attiecas uz Darba inspekcijas darbību

2.1. Likumi, kas reglamentē Darba inspekcijas darbību un kas stājušies spēkā 2016. gadā:

√ 2016.gada 1.septembrī spēkā stājās Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 276.¹ pants, kas paredz, ka institūcija (amatpersona), izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, ir tiesīga lemt par personas nosacītu daļēju atbrīvošanu no naudas soda samaksas.

2.2. Likumi, nolikumi, noteikumi, kuru izpildes uzraudzību veic Darba inspekcija un kuri stājušies spēkā 2016. gadā:

√ 2016.gadā 1.jūlijā stājās spēkā MK noteikumi Nr.584 "Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret elektromagnētiskā lauka radīto risku darba vidē". Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasību minimumu nodarbināto aizsardzībai pret risku, ko rada vai var radīt elektromagnētisko lauku iedarbība darba laikā (visa zināmā tiešā biofizikālā un netiešā ietekme);

√ 2016. gada 9. jūnijā stājās spēkā Darba likuma grozījumi, lai pārņemtu 2014. gada 15. maija Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2014/67/ES par to, kā izpildīt Direktīvu 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 15. maija direktīvas 2014/66/ES par ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem trešo valstu pilsoņiem.

Ar minētajiem grozījumiem tiek papildināts un precizēts darbinieka nosūtīšanas jēdziens, darba devēja pienākumi, kā arī darbuzņēmēja (personas, kas ir tieši nodevusi pilnīgu vai daļēju līgumsaistību izpildi) atbildību par darba samaksas izmaksu darbinieka nosūtīšanas gadījumā;

√ Izstrādāti arī Ministru kabineta ieteikumi, kuru mērķis noteikt valsts pārvaldes iestāžu rīcību gadījumos, kad starptautisko pakalpojumu sniegšanas ietvaros tiek īstenota darbinieku nosūtīšana, kā arī lai nodrošinātu vienveidīgu rīcību vienādos gadījumos, un veicinātu dažādu valsts pārvaldes iestāžu sadarbību darbinieku nosūtīšanas tiesiskā regulējuma ieviešanā.

3. Darba inspekcijas personāls

3.1. 2016. gadā Darba inspekcijā bija 184 (180 slodzes) amata vietas.

3.2. Inspektoru skaits kopā – 135, no tiem:

√ galvenie inspektori – 16;

√ vecākie inspektori – 46;

√ inspektori – 73.

3.3. Inspektoru sieviešu skaits kopā – 2016. gadā – 79 (59 % no kopēja inspektoru skaita), no tām:

√ galvenās inspektores – 9 (56 % no kopēja galveno inspektoru skaita);

√ vecākās inspektores – 32 (70 % no kopēja vecāko inspektoru skaita);

√ inspektores – 38 (52 % no kopēja inspektoru skaita).

3.4. Ziņas par Darba inspekcijas struktūrvienību ģeogrāfisko izvietojumu (skat. *1. attēlu*).

2016. gadā Darba inspekcijas struktūrā tika veiktas nelielas strukturālas izmaiņas – maijā tika izveidota jauna struktūrvienība „ESF projekts”, lai īstenotu ESF 2014. - 2020. gada plānošanas perioda darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” projektu „Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr. 7.3.1.0/16/I/001).

Darba inspekcijas struktūru veido Darba inspekcijas pārvalde un piecas reģionālās Darba inspekcijas (RVDI).

RVDI:

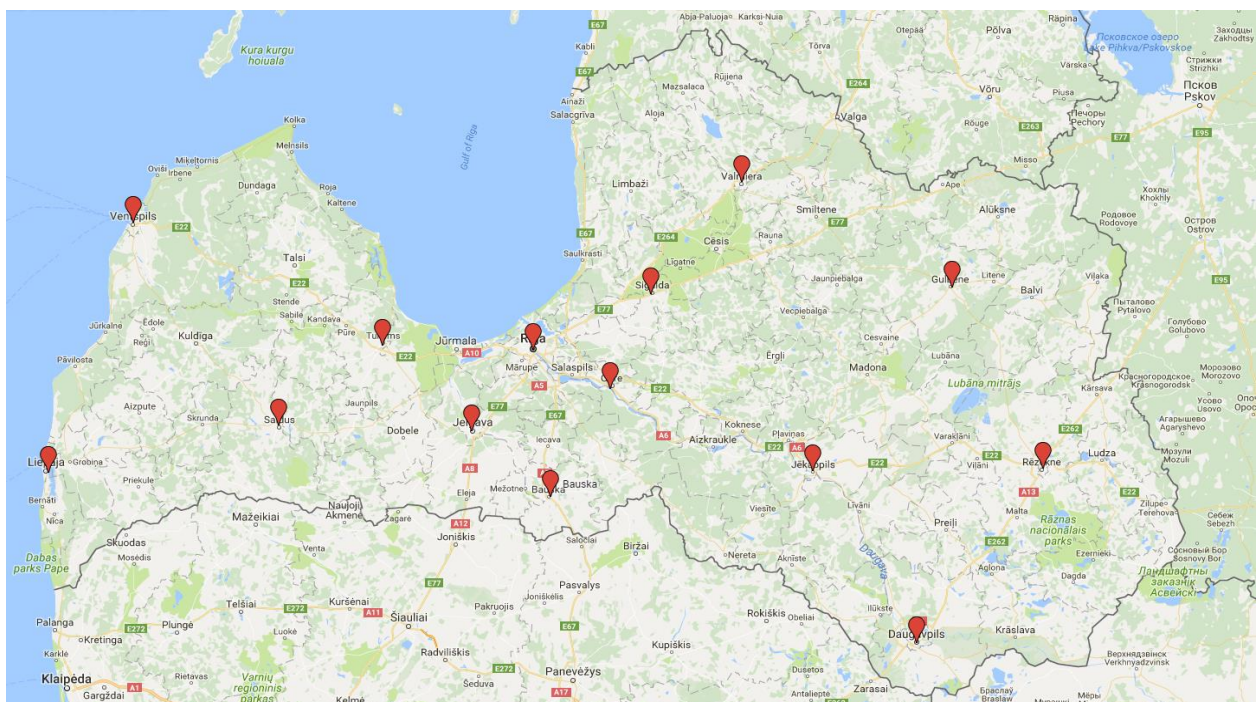
• **Kurzemes RVDI** – reģiona centrs – Liepājā, sektors – Ventspilī, birojs - Saldū, konsultācijas vietas - Kuldīgā un Talsos;

• **Latgales RVDI** – reģiona centrs – Daugavpilī, sektors – Rēzeknē, birojs – Jēkabpilī, konsultācijas vietas – Preiļos un Krāslavā;

• **Rīgas RVDI** – reģiona centrs – Rīgā, 4 sektori – Nelegālās nodarbinātības apkarošanas sektors, Centra sektors, Pārdaugavas sektors un Rīgas rajona sektors;

• **Vidzemes RVDI** – reģiona centrs – Valmierā, sektors – Gulbenē, birojs – Siguldā, konsultācijas vieta Alūksnē;

• **Zemgales RVDI** – reģiona centrs – Jelgavā, sektors – Ogrē, birojs – Tukumā, Klientu apkalpošanas centrs - Bauskā, konsultācijas vietas – Dobelē un Aizkrauklē.

1. attēls: Darba inspekcijas struktūrvienību ģeogrāfiskais izvietojums

4. Dati par Darba inspekcijas kontrolē esošajiem uzņēmumiem un šajos uzņēmumos strādājošo skaits

Darba inspekcijas uzraudzībā esošo uzņēmumu skaits – **123 378**, tajā skaitā lauksaimniecībā – 5 392 (Centrālās statistikas pārvaldes 2016. gada dati).

Nodarbināto skaits Darba inspekcijas uzraudzībā esošajos uzņēmumos – **778 200**, tajā skaitā lauksaimniecībā – 28 369 (3,7% no kopēja uzraudzībā nodarbināto skaita, Centrālās statistikas pārvaldes 2016. gada dati), no tiem:

√ sievietes – 410 100, tajā skaitā lauksaimniecībā – 9 187.

5. Statistikas dati par apsekojumiem

Darba inspekcijas 2016. gadā apsekoto uzņēmumu skaits – **7 557**, tajā skaitā lauksaimniecībā – 473 (6,3%), no tiem vairāk kā vienu reizi gadā – **1 402**, tajā skaitā lauksaimniecībā – 78.

Darba inspekcija 2016. gadā veikusi **10 516** apsekojumus uzņēmumos, tajā skaitā lauksaimniecībā – 658 (6,3%).

6. Statistikas dati par atklātajiem pārkāpumiem un piemērotajām sankcijām

6.1. 2016. gadā Darba inspekcijas inspektori darba devējiem par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu prasību pārkāpumiem izsniedza **2 776 rīkojumus** (2015. gadā – 3 197), tajā skaitā lauksaimniecībā – 258 (9,3 %, 2015. gadā – 355), kuros kopā konstatēti **15 547 pārkāpumi** (2015. gadā – 16 998), tajā skaitā lauksaimniecībā – 1 353 (8,7 %, 2015. gadā – 1 834), no tiem:

√ 10 126 (2015. gadā – 11 602) - tajā skaitā lauksaimniecībā – 886 (8,7 %, 2015. gadā – 1 320) par darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem;

√ 4 537 (2015. gadā – 4 563), tajā skaitā lauksaimniecībā – 424 (9,3 %, 2015. gadā – 484), par darba tiesību normatīvo aktu pārkāpumiem;

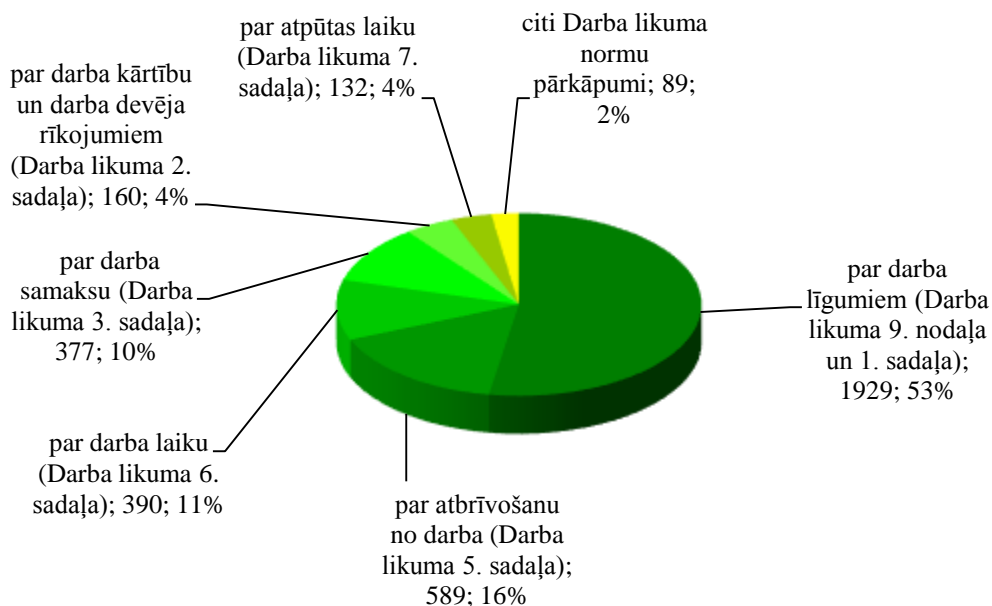
√ 884, (2015. gadā – 833) tajā skaitā lauksaimniecībā – 43 (4,9 %, 2015. gadā – 30) par Valsts darba inspekcijas likuma neievērošanu.

6.2. Darba tiesības regulējošo normatīvo aktu pārkāpumi veido 29 % no visiem Darba inspekcijas amatpersonu 2016. gadā konstatētajiem pārkāpumiem. Savukārt, 97 % no konstatētajiem darba tiesību pārkāpumiem veido Darba likuma normu (81 %) un MK noteikumu Nr. 827 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli" (16 %) pārkāpumi.

2016. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, darba devēji visbiežāk nebija ievērojuši Darba likuma panta prasības, kas attiecas uz darba līgumu, kuru pārkāpumi veido 34 % no visiem darba tiesisko attiecību pārkāpumiem. Konstatētie pārkāpumi saistīti ar darba līguma noslēgšanu rakstveidā un darba līguma saturu – darba līgums netiek noslēgts vispār vai tajā netiek ietverta visa informācija, kas ir norādīta Darba likumā, piemēram, nav norādīts nolīgtais dienas vai nedēļas darba laiks, ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma ilgums u.c. Minētos pārkāpumus darba devēji pieļauj gan nezināšanas dēļ, gan ar vēlmi manipulēt ar nodarbināto darba laiku, tā uzskaiti.

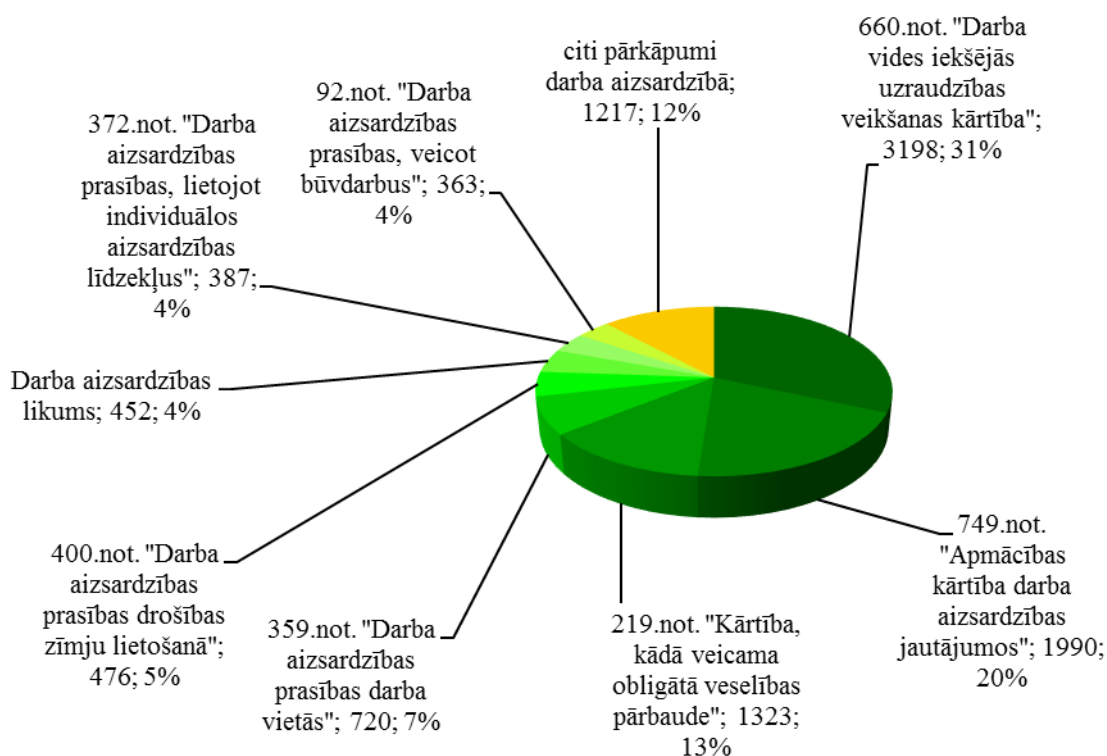
Būtiska darba tiesību pārkāpumu daļa ir saistīta ar darba tiesisko attiecību izbeigšanu – nav ievērota Darba likumā noteiktā darba uzteikšanas kārtība; visa nodarbinātajam pienākošā darba samaksa netiek izmaksāta atlaišanas dienā, t.sk. kompensācija par neizmantoto atvaļinājumu. Minēto pārkāpumu skaitam ir tendence pieaugt. Trīs gadu laikā tas ir pieaudzis par 26 %. 2014. gadā tika konstatēti 468 pārkāpumi saistībā ar atbrīvošanu no darba, 2015. gadā – 502, bet 2016. gadā – 589 (skat. 4. grafīku).

4. grafiks: Darba likuma normas, kuru prasību pārkāpumi 2016. gadā konstatēti visbiežāk

Darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu pārkāpumi veido 65 % no visiem Darba inspekcijas amatpersonu 2016. gadā konstatētajiem pārkāpumiem. Normatīvos aktus darba aizsardzības jomā, kuru prasību pārkāpumi 2016. gadā konstatēti visbiežāk, skat. 5. grafikā.

5. grafiks: Normatīvie akti darba aizsardzības jomā, kuru prasību pārkāpumi 2016. gadā konstatēti visbiežāk

Valsts darba inspekcijas likuma pārkāpumi veido 6 % no visiem Darba inspekcijas amatpersonu 2016. gadā konstatētajiem pārkāpumiem. Tie, galvenokārt, ir Valsts darba inspekcijas

likuma pārkāpumi, kas saistīti ar Darba inspekcijas amatpersonas likumīgo prasību savlaicīgu nepildīšanu.

6.3. Piemērotās sankcijas un to veids

2016. gadā par **4 393** pārkāpumiem, tajā skaitā lauksaimniecībā – 355 darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem un Darba inspekcijas amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu tika piemēroti **1 939** (2015. – 2 101), tajā skaitā lauksaimniecībā – 146, (2015. – 166) **administratīvie sodi:**

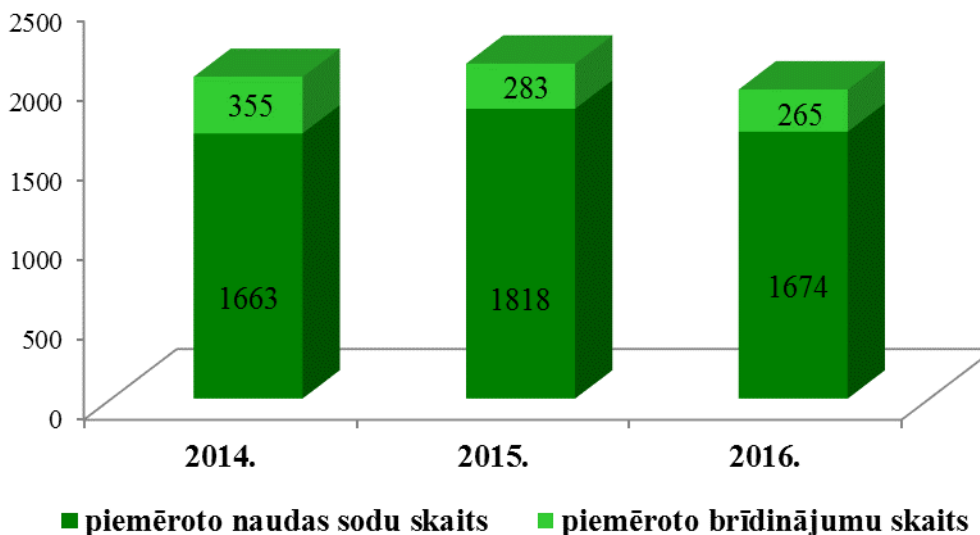
√ **265 – brīdinājumi** (2015. – 283), tajā skaitā lauksaimniecībā – 10;

√ **1 674 - naudas sodi** (2015. - 1 818), tajā skaitā lauksaimniecībā – 136 (8,1 %) (2015. – 166), kopsummā par **EUR 802 173**.

Kopā par konstatētajiem pārkāpumiem ir piemēroti šādi naudas sodi:

- par darba tiesisko attiecību normatīvo aktu pārkāpumiem - 2 705, tajā skaitā lauksaimniecībā 235 (8,7 %), **EUR 592 191**;
- par darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem - 804, tajā skaitā lauksaimniecībā – 77 (9,6 %), **EUR 53 509**;
- par Darba inspekcijas amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu - 884, tajā skaitā lauksaimniecībā – 43 (4,9%), **EUR 156 473**.

Ievērojot samērības principu starp administratīvo nodarījumu, tā sekām un piemērotā soda lielumu, Darba inspekcijas amatpersonas 2016. gadā par darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības normatīvo aktu un Valsts darba inspekcijas likuma pārkāpumiem darba devējiem piemēroja 1 939 administratīvos sodus, kuru īpatsvars attiecībā pret veikto apsekojumu skaitu ir 18 %. Piemēroto administratīvo sodu skaits, salīdzinot ar 2015. gadu, ir samazinājies par 8 % (2015. – 2 101, 2014. – 2 018) (skat. 6. grafiku).

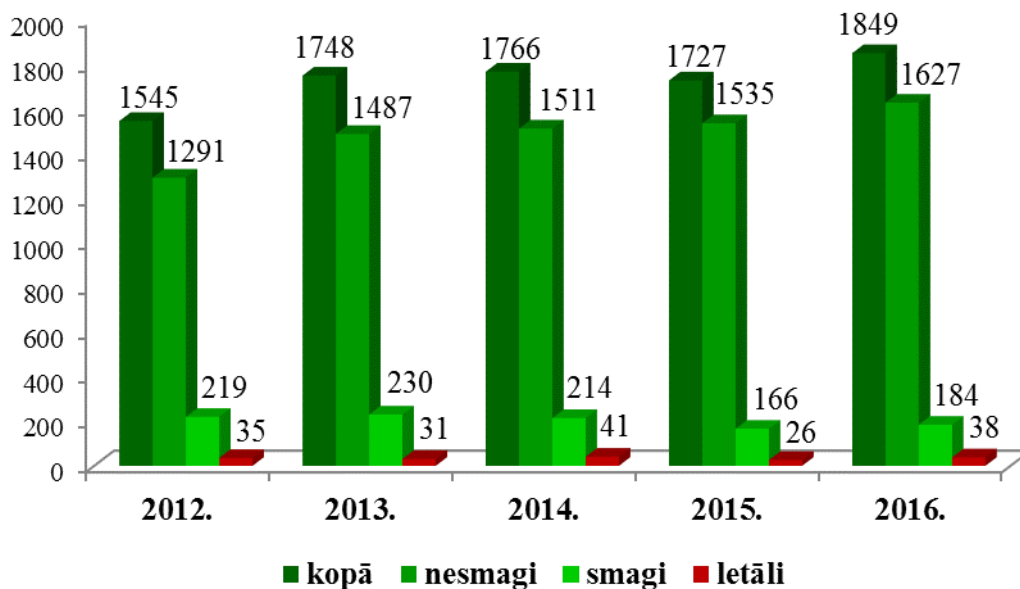
6. grafiks: Piemēroto administratīvo sodu struktūras un skaita dinamika (2014. – 2016.)

Konstatējot pārkāpumus, kas rada tiešus draudus nodarbināto dzīvībai un veselībai, Darba inspekcijas amatpersonas 2016. gadā izdeva 10 rīkojumus/lēmumus par personas/objekta darbības apturēšanu un 25 brīdinājumus par personas/objekta darbības apturēšanu.

No 35 rīkojumiem/lēmumiem/brīdinājumiem par personas/objekta darbības apturēšanu 25 (71 %) tika izdoti būvobjektos. Visbiežāk (51 % gadījumu) darbi tika apturēti vai izdots brīdinājums par apturēšanu saistībā ar nedrošu darbu augstumā, t.sk uz nedrošām vai nepilnīgi uzbūvētām sastatnēm un, veicot darbus uz jumta.

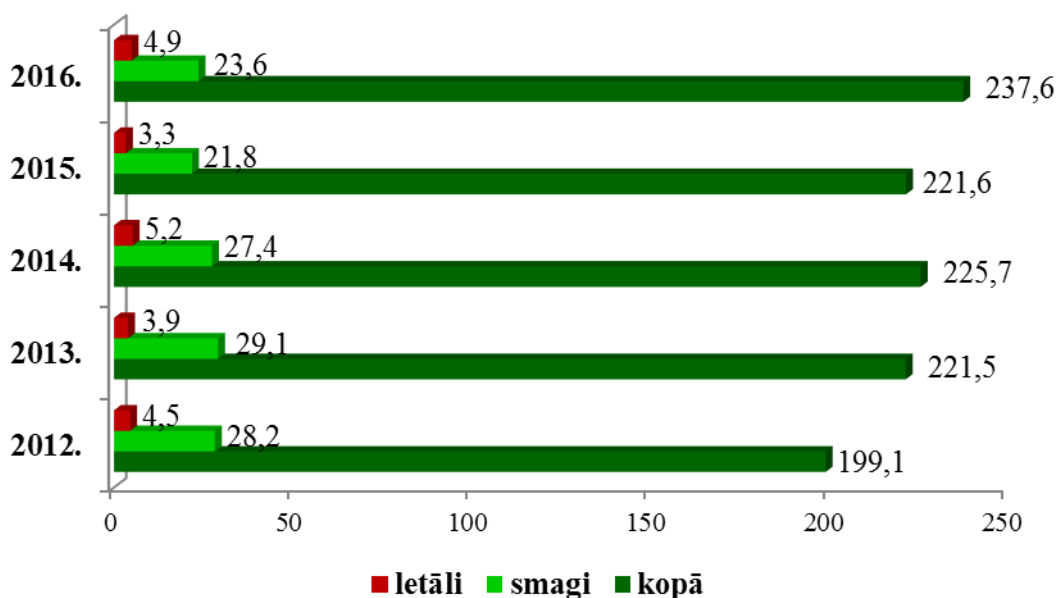
7. Statistikas dati par nelaimes gadījumiem darbā

Saskaņā ar Darba inspekcijas rīcībā esošo informāciju nelaimes gadījumos darbā 2016. gadā kopā cieta 1 849 nodarbinātie, no tiem 38 gāja bojā un 184 nodarbinātie guva smagus veselības traucējumus. Salīdzinot ar 2015. gadu, 2016. gadā darbā notikušo nelaimes gadījumu skaits ir palielinājies visās veselības traucējumu smaguma grupās, bet pēdējo piecu gadu laikā kopējais nelaimes gadījumos darbā cietušo skaits ir palielinājies par 20 % (skat. 7. grafiku).

7. grafiks: Nelaimes gadījumu darbā skaita dinamika (2012. – 2016.)

Nepārtraukta pieauguma tendence vērojama attiecībā uz nesmago darbā notikušo nelaimes gadījumu skaitu, kas varētu liecināt arī par to, ka notikušie nelaimes gadījumi tiek mazāk slēpti. Jāatzīmē, ka līdz ar to 2016. gadā arī uz 100 000 nodarbinātajiem ir palielinājies darbā notikušo nelaimes gadījumu skaits visās veselības traucējumu smaguma grupās (skat. 8. grafiku).

8. grafiks: Nelaimes gadījumos darbā cietušo skaits uz 100 000 nodarbinātajiem (2012. – 2016.)

Analizējot notikušos nelaimes gadījumus darbā pa nozarēm (skat. 1. tabulu), jāsecina, ka, tāpat kā 2015. gadā, arī 2016. gadā visvairāk nelaimes gadījumi ir notikuši apstrādes rūpniecībā – 30 % no visiem darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem, transporta un uzglabāšanas nozarē – 23 %, vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā – 13 %.

1. tabula

**Nelaimes gadījumos darbā cietušo sadalījums pēc darbības veida
(NACE 2. red.)**

	Nozare	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016
A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	75	74	12	9	6	7
B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	9	11	1	2	1	1
C	Apstrādes rūpniecība	518	556	44	32	6	5
D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	18	20	3	4	1	1
E	Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	30	21	8	0	0	2
F	Būvniecība	148	124	28	39	2	5
G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	238	238	10	17	0	1
H	Transports un uzglabāšana	230	284	26	36	8	13
I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	33	42	3	2	0	0
J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	9	9	1	2	0	0
K	Finanšu un apdrošināšanas darbības	4	2	0	0	0	0
L	Operācijas ar nekustamo īpašumu	24	27	3	3	0	0
M	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	19	10	3	2	0	0
N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	56	72	3	6	2	0
O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	121	130	12	14	0	2
P	Izglītība	50	54	11	5	0	0
Q	Veselība un sociālā aprūpe	116	136	1	8	0	1
R	Māksla, izklaide un atpūta	25	17	1	2	0	0
S	Citi pakalpojumi	12	22	1	1	0	0
	kopā	1735	1849	171	184	26	38

2016. gadā, salīdzinot ar 2015. gadu, letālo nelaimes gadījumu skaits ir pieaudzis par 46 %. Pirmajā vietā ierindojas transporta un uzglabāšanas nozare, kurā notikuši 34 % jeb trešā daļa no visiem Latvijā darbā notikušajiem letālajiem nelaimes gadījumiem. Jāatzīmē, ka pēdējo trīs gadu laikā minētā nozare bojāgājušo skaita ziņā ir līdere. Transporta un uzglabāšanas nozarē 2016. gadā notikuši 7 letāli nelaimes gadījumi darbā, kas bija saistīti ar nodarbinātā pēkšņu veselības stāvokļa pasliktināšanos, kā rezultātā iestājusies nāve. Lielākā daļa no minētajiem nodarbinātajiem gāja bojā, pildot darba pienākumus ārvalstīs. Transporta un uzglabāšanas nozarē 5 nodarbinātie gāja bojā ceļu satiksmes negadījumā. Jāuzsver, ka vairāk kā pusei no transporta un uzglabāšanas nozarē bojāgājušajiem nodarbinātajiem obligātā veselības pārbaude (OVP) nebija veikta. Negatīvā tendence – nenosūtīt nodarbinātos uz OVP - nozarē tiek konstatēta jau vairākus gadus pēc kārtas.

Otrajā vietā 2016. gadā bojāgājušo skaita ziņā ierindojas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozare (7 bojāgājušie). Vislielākais bojāgājušo skaits bija tieši augkopības un lopkopības apakšnozarē, kad, saindējoties ar metāna gāzi, vienlaicīgi gāja bojā 4 nodarbinātie.

2016. gadā trešo vietu bojāgājušo skaita ziņā ieņem divas nozares - apstrādes rūpniecība un būvniecība, katrā no tām gājuši bojā 5 nodarbinātie.

2016. gadā visvairāk nelaimes gadījumu darbā notikuši nedrošas cilvēku rīcības dēļ (73 %). Nedroša cilvēka rīcība cēlonis letālam nelaimes gadījumam bija 16 % gadījumu un smagam – 60,0 %. Darba organizācijas un ar to saistītu trūkumu dēļ notikuši 8,8 % nelaimes gadījumu darbā, no tiem – 20,0 % smago un 39,0 % letālo nelaimes gadījumu. Neapmierinoši apstākļi darba vietā (drošības aprīkojuma trūkums, bojātas iekārtas, instrumenti, nepietiekoša kārtība darba vietā u.tml.) kā nelaimes gadījuma cēlonis konstatēts 5,5 % gadījumu, no tiem – 6,2 % smago nelaimes gadījumu un 8,1 % letālo nelaimes gadījumu (skat. 2. tabulu).

2. tabula

Nelaimes gadījumu skaita sadalījums pēc nelaimes gadījuma cēloņiem

	Nelaiemes gadījumu cēloņi	Kopā		Tajā skaitā			
		Kopā		Smagi		Letāli	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016
1	Neapmierinoši apstākļi darba vietā	102	124	20	16	3	5
2	Nedroša cilvēka rīcība (rīcība/cilvēks)	1514	1638	134	157	11	10
3	Darba organizācija un ar to saistītie trūkumi	182	200	51	51	17	24
4	Ceļu satiksmes noteikumu neievērošana	80	74	14	17	3	8
5	Vardarbība (uzbrukumi)	84	91	5	1	1	1
6	Pārējie	106	133	19	18	4	14
	kopā	2068	2260	243	260	39	62

Analizējot 2016. gadā nelaimes gadījumos darbā cietušo profesijas (skat. 3. tabulu), var secināt, ka visvairāk cietuši kvalificēti strādnieki un amatnieki (metālapstrādes, kokapstrādes strādnieki, būvnieki), vienkāršās profesijas strādnieki (būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki) un iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri (pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji, celšanas mašīnu un iekārtu operatori, rūpniecisko iekārtu operatori).

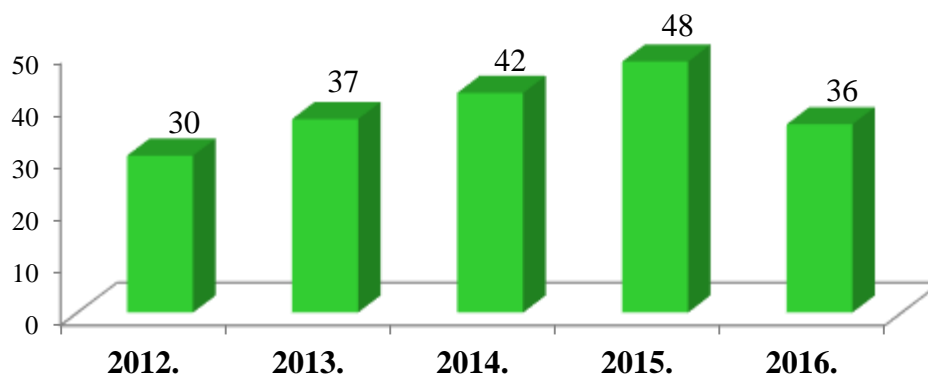
3. tabula

Nelaimes gadījumos cietušo skaita sadalījums pēc profesijām

	Profesijas	Kopā		Tajā skaitā			
		Kopā		Smagi		Letāli	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016
1	Vadītāji	37	34	5	7	1	1
2	Vecākie speciālisti	126	136	15	14	0	3
3	Speciālisti	137	122	11	8	0	1
4	Kalpotāji	74	121	4	11	1	0

	Profesijas	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016
5	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	218	241	8	14	2	0
6	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	33	23	5	2	3	2
7	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	402	400	42	35	6	6
8	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	329	374	43	45	9	15
9	Vienkāršās profesijas	379	398	38	48	4	10
	kopā	1735	1849	171	184	26	38

2016. gadā Darba inspekcija izmeklēja 39 letālus nelaimes gadījumus darbā, kas nebija saistīti ar darba apstākļiem un darba vides faktoru iedarbību, no tiem 36 (92 %) bija t.s. dabīgās nāves gadījumi¹. Savukārt, pārējie 3 letālie nelaimes gadījumi darbā, kas izmeklēšanas rezultātā tika atzīti par nesaistītiem ar darba apstākļiem un darba vides faktoru iedarbību, bija tiešā cēloņsakarībā ar to, ka cietušais lietojis alkoholu, izdarījis pašnāvību, kā arī tādi nelaimes gadījumi, kas notikuši pirms vai pēc darba laika, tajā skaitā pārtraukumos. 2016. gadā, salīdzinot ar 2015. gadu, dabīgās nāves gadījumu skaits ir samazinājies par 25 % (skat. 9. grafiku).

9. grafiks: Dabīgās nāves gadījumu skaita dinamika (2012. – 2016.)

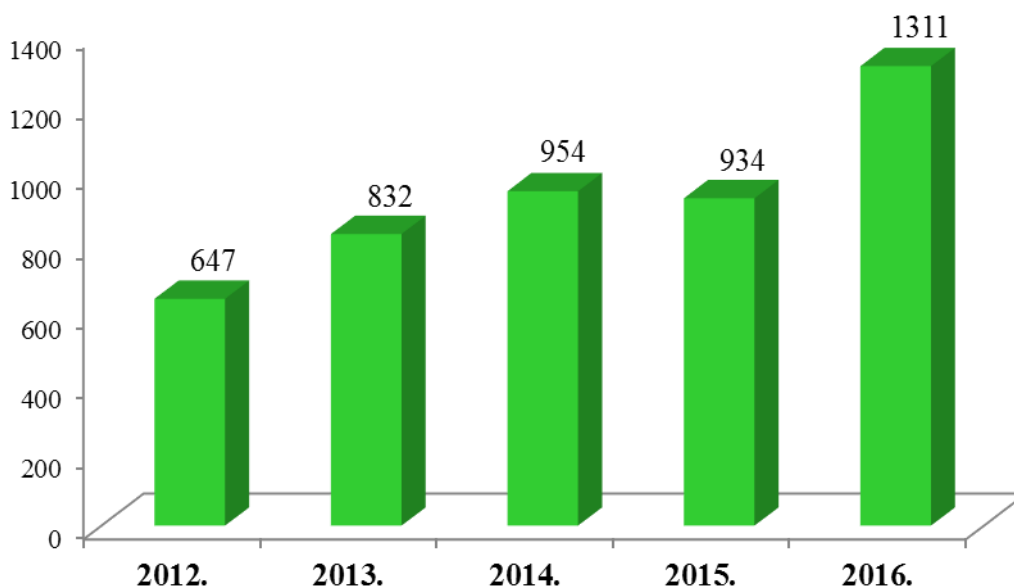
Visbiežāk dabīgā nāvē darba vietā miruši vienkāršo profesiju nodarbinātie (apkopējs, krāvējs, dažādu darbu palīgstrādnieks u.c.), transportlīdzekļu vadītāji un kvalificēto profesiju nodarbinātie (būvnieki, remontstrādnieki, mehāniķi u.c.). Dabīgā nāvē darba vietā miruši apstrādes rūpniecībā (19 %), transporta un uzglabāšanas nozarē (19 %), būvniecībā (8 %) nodarbinātie.

8. Statistikas dati par arodslimībām

Darba inspekcija piedalās arodslimību gadījumu izmeklēšanā, sagatavojot darba vietas higiēniskos raksturojumus (DVHR) uzņēmumos, kur notiek uzņēmējdarbība. Pamatojoties uz Paula

¹ Akts par nelaimes gadījumu darbā ir sagatavots atbilstoši MK 25.08.2009. noteikumu Nr. 950 „Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība” 35.² punktam, kurā noteikts, ka Darba inspekcija, ņemot vērā Aroda un radiācijas medicīnas centra ārstu komisijas arodslimībās sniegto atzinumu, izvērtē nelaimes gadījuma cēloņus un secina, ka cietušā nāves cēlonis darba vietā nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts.

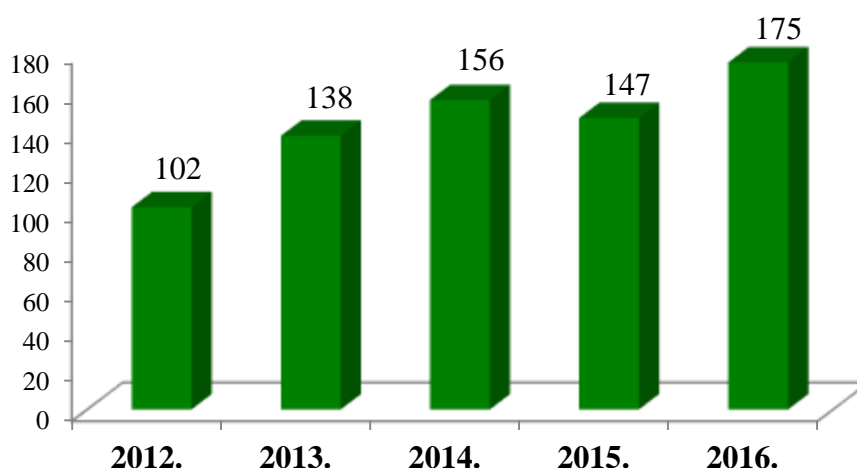
Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centra ārstu komisijas arodslimībās un arodslimību ārstu pieprasījumiem, Darba inspekcijas amatpersonas sagatavoja 1 311 darba vietas higiēniskos raksturojumus. DVHR pieprasījumu skaits 2016. gadā ir būtiski pieaudzis, salīdzinot ar 2015. gadu, tika sagatavots par 40 % DVHR vairāk. Jāpiebilst, ka 2016. gadā sagatavoto DVHR skaits ir lielākais pēdējo piecu gadu laikā, salīdzinot ar 2012. gadu, tas ir divkārtšojies (skat. 10. grafiku).

10. grafiks: Sagatavoto DVHR skaita dinamika (2012. – 2016.)

2016. gadā saskaņā ar Aroda un radiācijas medicīnas centra sniegto informāciju tika apstiprināti 1 364 pirmreizējie arodslimnieki. Arī te jāatzīmē, ka ne tikai, salīdzinot ar 2015. gadu, bet arī pēdējo piecu gadu laikā pirmreizēji apstiprināto arodslimnieku skaits ir būtiski pieaudzis.

2016. gadā, salīdzinot ar 2015. gada datiem, pirmreizēji apstiprināto arodslimnieku skaits uz 100 000 nodarbinātajiem ir pieaudzis par 19 % (skat. 11. grafiku).

11. grafiks: Pirmreizēji apstiprināto arodslimnieku skaita dinamika uz 100 000 nodarbinātajiem (2012. - 2016.)

Saskaņā ar pirmreizēji apstiprināto arodslimnieku datiem vidējais arodslimnieka vecums ir 54 gadi un darba stāžs kaitīgo faktoru ietekmē – vairāk kā 29 gadi. Savukārt, vidējais darba stāžs kaitīgo faktoru ietekmē – vairāk kā 26 gadi, kas ir par 2 gadiem vairāk kā 2015. gadā. No visiem 1 364 pirmreizēji apstiprinātajiem arodslimniekiem 64 % bija sievietes.

2016. gadā, tāpat kā 2015. gadā, pirmreizēji apstiprinātajiem arodslimniekiem visvairāk konstatētas nervu sistēmas slimības. Visbiežāk diagnosticētā nervu sistēmas slimība bija karpālā kanāla slimība (48 %), kas ierindojas pirmajā vietā arī Eiropā. Otrās visbiežāk konstatētas arodslimības bija skeleta – muskuļu – saistaudu sistēmas slimības (31 %), no tām lielākoties tika diagnosticētas muguras slimības – spondiloze, artroze u.c. Trešajā vietā bija ievainojumi, saindēšanās un citas ārējās iedarbības sekas, piemēram, trokšņa un vibrācijas radītas slimības u.c. tika konstatētas transporta un uzglabāšanas nozarē (14 %) (skat. 4. tabulu).

4. tabula

Arodslimību grupas pēc starptautiskās slimību klasifikācijas (SSK-10)

Kods	Arodslimību grupas	2015	2016
A00-B99	Infekcijas un parazitārās slimības	3	2
C00-D48	Audzēji (ļaundabīgi un pirmsvēža saslimšanas)	3	3
F00-F99	Psihiski un uzvedības traucējumi	8	10
G00-G99	Nervu sistēmas slimības	631	653
H00-H59	Acs un tās palīgorgānu slimības	0	1
H60-H95	Ausu un aizauss paugura slimības	16	4
I00-I99	Asinsrites slimības	13	28
J00-J99	Elpošanas sistēmas slimības	27	37
L00-L99	Ādas un zemādas audu slimības	11	8
M00-M99	Skeleta-muskuļu-saistaudu sistēmas slimības	329	425
R00-R99	Cituro neklasificēti simptomi, pazīmes un anomāla klīniska un laboratorijas atrade	8	3
S00-T98	Ievainojumi, saindēšanās un citas ārējās iedarbes sekas	105	190
	kopā	1154	1364

2016. gadā visvairāk pirmreizējie arodslimnieki apstiprināti apstrādes rūpniecībā (332 pirmreizējie arodslimnieki jeb 24 %), transporta un uzglabāšanas nozarē (234 pirmreizējie arodslimnieki jeb 17 %), veselības un sociālās aprūpes nozarē (185 pirmreizējie arodslimnieki jeb 14 %), tirdzniecībā (143 pirmreizējie arodslimnieki jeb 10 %) un būvniecībā (83 pirmreizējie arodslimnieki jeb 6 %).

Apstrādes rūpniecībā visbiežāk pirmreizējie arodslimnieki apstiprināti pārtikas produktu ražošanā, kokapstrādē un apģērbu ražošanā. No visām 24 apstrādes rūpniecības apakšnozarēm minētajās trīs apakšnozarēs kopā apstiprināti 181 jeb 55 % pirmreizējo arodslimnieku, kuri strādājuši tādās profesijās kā gaļas apstrādes iekārtas operators, piena produktu ražošanas un pudeļu uzpildes iekārtas operators, zivju apstrādātājs, konditors, preču iesaiņotājs, transportlīdzekļa vadītājs u. c.

Apstrādes rūpniecībā nodarbinātajiem, pirmreizēji apstiprinātajiem arodslimniekiem visbiežāk tika diagnosticēta karpālā kanāla slimība, kuru izraisa nerva saspiešana plaukstas pamatnē, un dažādas muguras slimības (radikulīts, spondiloze u.c.). Minētās slimības, galvenokārt, izraisa pārmērīga fiziskā slodze, kā arī vienveidīgas kustības.

Transporta un uzglabāšanas nozarē pirmreizēji apstiprinātie arodslimību gadījumi visvairāk bijuši sauszemes transporta apakšnozarē - 177 jeb 76 %. Pārsvārā tie bija transportlīdzekļu vadītāji un

montieri. Abu profesiju nodarbinātie arodslimības lielākoties ieguvuši, ilgstoši strādājot dažādu fizikālo faktoru (troksņa, vibrācijas u.c.) ietekmē. Viena no visbiežāk diagnosticētajām arodslimībām bija vibrācijas slimība, kā arī karpālā kanāla slimība un mugurkaula slimības, kuras lielā mērā izraisījuši biomehāniskie faktori (darbs piespiedu pozā, smagumu pārvietošana, fiziskās pārslodzes utt.).

Gan veselības un sociālās aprūpes nozarē, gan tirdzniecībā un būvniecībā 2016. gadā visbiežāk tika konstatētas nervu sistēmas slimības (karpālā kanāla slimība u.c.) un skeleta – muskuļu – saistaudu slimības (mugurkaula slimības u.c.) (skat. 5. tabulu).

5. tabula

**Arodslimnieku sadalījums pēc darbības veida
(NACE 2. red.)**

	Nozares	2015	2016
A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	40	47
B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	10	8
C	Apstrādes rūpniecība	306	332
D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	4	17
E	Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	20	17
F	Būvniecība	60	83
G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	113	143
H	Transports un uzglabāšana	162	234
I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	53	55
J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	7	5
K	Finanšu un apdrošināšanas darbības	3	10
L	Operācijas ar nekustamo īpašumu	14	27
M	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	7	13
N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	17	17
O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	70	81
P	Izglītība	76	60
Q	Veselība un sociālā aprūpe	165	185
R	Māksla, izklaide un atpūta	11	14
S	Citi pakalpojumi	16	16
	kopā	1154	1364

Diagnosticētās arodslimības, galvenokārt, izraisa biomehāniskie faktori (pārmērīga fiziskā slodze, nepareizas un vienvēidīgas kustības, darbs piespiedu pozā, smagumu pārvietošana, fiziskās pārslodzes u.c.) un fizikālie faktori (vibrācija, troksnis u.c.).

Profesiju grupas, kurās nodarbinātajiem visbiežāk tika konstatētas arodslimības, bija:

- ✓ iekārtu un mašīnu operatori (26 % - transportlīdzekļu vadītāji, dokeri, apstrādes rūpniecības iekārtu operatori, montieri u.c.);
- ✓ kvalificēti strādnieki (18% - santehniķi, atslēdznieki, elektriķi, kā arī, šuvēji u.c.);
- ✓ pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki (17 % - pavāri, frizieri, pārdevēji u.c.);
- ✓ vienkāršajās profesijās nodarbinātie (16 % - apkopēji, sētnieki, palīgstrādnieki, iesaiņotāji, komplektētāji u.c.) (skat. 6. tabulu).

Arodslimnieku skaita sadalījums pēc profesijām

	Profesijas	2015	2016
1	Vadītāji	24	39
2	Vecākie speciālisti	106	113
3	Speciālisti	111	100
4	Kalpotāji	31	43
5	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	200	227
6	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	13	17
7	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	241	247
8	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	254	360
9	Vienkāršās profesijas	173	217
10	Nacionālo bruņoto spēku profesijas	1	1
	kopā	1154	1364

Direktors

Renārs Lūsis